

Ντίνα Χαριτάτου

Το βιβλίο είναι ένας φόρος τιμής όχι μόνο στον δημοσιογράφο Πάνο Γεραμάνη, που φέτος συμπληρώθηκαν 20 χρόνια από τον θάνατό του, αλλά στους εκατοντάδες καλλιτέχνες που πέρασαν από την εκπομπή του.

Η επιμέλεια της έκδοσης είναι της Ναυσικάς Γεραμάνη και της Μαριάννας Τζιαντζή που έγραψαν την εισαγωγή, τα σχόλια και τις σημειώσεις. Ο καλαίσθητος τόμος των εκδόσεων Τόπος συνοδεύεται από πλούσιο φωτογραφικό υλικό.

Το βιβλίο αυτό δεν είναι «για» τον Πάνο Γεραμάνη – και πολύ περισσότερο δεν είναι μια αγιογραφία του. Δεν είναι μια παρουσίαση και ανάλυση των «Δαϊκών Βάρδων», μιας ιστορικής ραδιοφωνικής εκπομπής, αλλά μια ανθολόγηση, μια επιλογή από τα λόγια των εκατοντάδων ανθρώπων που πέρασαν από τα στούντιο του ραδιοφώνου και μίλησαν για τη ζωή τους, για το τραγούδι, για το έργο τους. Αυτοί μιλούν εδώ, αυτοί είναι οι συγγραφείς του βιβλίου, αυτοί το υπαγόρευαν. Εδώ παρατίθενται κάποιες από τις δικές τους «στιγμές», αναμνήσεις και σκέψεις.

Οι «Λαϊκοί Βάρδοι» (Δεύτερο Πρόγραμμα της ΕΡΤ, 1990-2005) ήταν μια καθημερινή ωριαία απογευματινή εκπομπή που έγραψε ιστορία από την άποψη της συνέπειας, της πρωτοτυπίας και της πλατιάς απήχης της, ακόμα και της αντοχής της στο χρόνο. Την τερμάτισε ο ξαφνικός θάνατος του δημιουργού της, του Πάνου Γεραμάνη σε ηλικία 59 ετών.

Όπως αναφέρεται στον πρόλογο, «Λαϊκοί Βάρδοι» είναι μια καταγραφή της ιστορίας του ρεμπέτικου αλλά κυρίως του κλασικού λαϊκού τραγουδιού όπως αυτή ξετυλίγεται μέσα από τις προφορικές αφηγήσεις των ανθρώπων του. Όχι μόνο των διάσημων και καταξιωμένων αλλά και των αφάνων, των ξεχασμένων.

Πολύ νερό έχει κυλήσει στο αυλάκι από τη «χρυσή εποχή» του λαϊκού τραγουδιού (περίπου 1950-65) και τη 15ετία των «Δαϊκών Βάρδων». Πολύ νερό έχει κυλήσει από τον θάνατο του Πά-

νου Γεραμάνη μέχρι σήμερα. Τότε, μες στον παροξυσμό και τον απόηχο της χρηματιστηριακής ευωχίας, πολλοί επίδοξοι τραγουδιστές πλήρωναν οι ίδιοι για να ηχογραφήσουν δίσκο. Τα βιντεοκλίπ ήταν το απαραίτητο προωθητικό συμπλήρωμα ακόμα και για τους φτασμένους καλλιτέχνες ενώ η κασετοπειρατεία χαρακτηριζόταν «μάστιγα της εποχής». Επίσης ήταν τα χρόνια που άνηθιζαν οι λαϊκές κομπανίες και τα «ρεμπετάδικα», ακόμα και τα «ελληνάδικα», γεγονός που γεννούσε σε πολλούς την ελπίδα για μια «επιστροφή του αυθεντικού».

Λαϊκοί Βάρδοι: Στιγμές από τη ζωή τους

Τα επιλεγμένα αποσπάσματα από τις συνομιλίες οργανώθηκαν στα ακόλουθα 13 κεφάλαια: Της φτώχειας τα παιδιά – Η διασκέδαση, τα μαγαζιά – Για το μπουζούκι και άλλα όργανα – Φωνοληψίες – Πανηγύρια – Αμερική, περιοδείες στο εξωτερικό – Γνώμες για παλιούς και νέους καλλιτέχνες – Οι πλούσιοι ξεφαντώνουν – Γυναίκες στο πάλκο – Τις πταίει; (για την κρίση του λαϊκού τραγουδιού) – Οι ξεχασμένοι, οι αδικημένοι – Κάποιος να με ανακαλύψει – Μικρές ιστορίες.

Όπως αναφέρεται στο Επίμετρο του βιβλίου, «από τις αφηγήσεις των καλεσμένων, ξεπροβάλλουν επίσης εικόνες του κέντρου και των γειτονιών της Αθήνας πριν από τον πόλεμο αλλά και μια-δυο δεκαετίες μετά. Αναρίθμητα στέκια, λαϊκές ταβέρνες, γαλακτοζαχαροπλαστεία στην Ομόνοια όπου μαζεύονταν το πρωί οι ξενυχτισμένοι μουσικοί, λαϊκοί και «ευρωπαϊστές», μπι-

ραρίες, καφε-
νεία, τεκέδες,
χοροδιδασκα-
λεία, κουρεία και
τσαγκαράδικα,
αναψυκτήρια και
αναψυκτηριάκια,
θέατρα και κινημα-
τογράφος με μουσικό
πρόγραμμα». Μια πόλη
φιλική προς τους κατοί-
κους της. Κυρίως όμως
φαίνεται το τι σημαντικό
ρόλο έπαιζε το λαϊκό τρα-
γούδι στη ζωή των ανθρώ-
πων της εργατικής τάξης,
που ακόμα κι αν κάποιες φο-
ρές μοιάζει «κλαψιάρικο», στην
πραγματικότητα ήταν φορέας
απαντοχής κι ελπίδας.

Δείχνει το ρόλο του
λαϊκού τραγουδιού
στη ζωή των
ανθρώπων της
εργατικής
τάξης

“